

Sygn. akt II PK 111/08

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 6 stycznia 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Katarzyna Gonera (sprawozdawca)

SSN Małgorzata Gersdorf

w sprawie z powództwa W. B.

przeciwko B. Elektrownia O. S.A. w B. i Skarbowi Państwa - Ministrowi Skarbu
Państwa w Warszawie

o odszkodowanie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Spółecznych i Spraw Publicznych w dniu 6 stycznia 2009 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej B. Elektrownia O. S.A. w B. od wyroku Sądu
Apelacyjnego [..]

z dnia 12 listopada 2007 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w O. - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 5 lutego 2007 r., zasądził od strony pozwanej B. Elektrownia O. S.A. na rzecz powódki W/ B. kwotę 53.173 zł oraz oddalił powództwo w pozostałej części. Powódka domagała się ostatecznie zasądzenia na jej rzecz od strony pozwanej odszkodowania w wysokości 118.800 zł za nieprzyznane jej akcje prywatyzacyjne.

Sąd Okręgowy ustalił, że powódka rozpoczęła 2 stycznia 1976 r. pracę w Przedsiębiorstwie Państwowym Elektrownia O. na stanowisku inspektora nadzoru budowlanego na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony. W dniu 31 sierpnia 1989 r. Elektrownia O. zleciła Przedsiębiorstwu Budowlanemu "P." Spółce z o.o. (usługodawcy) wykonanie nadzoru inwestorskiego w zakresie robót budowlanych oraz sieci i instalacji sanitarnych w terminie od 1 września 1989 r. do 31 grudnia 1996 r. W celu umożliwienia usługodawcy zrealizowania przedmiotu umowy strona pozwana z dniem 1 września 1989 r. przekazała mu do dyspozycji pracowników - między innymi powódkę, udzielając jej jednocześnie urlopu bezpłatnego na okres od 1 września 1989 r. do 31 grudnia 1996 r. Powódka rozpoczęła pracę u usługodawcy od 1 września 1989 r. W dniu 15 stycznia 1991 r. Przedsiębiorstwo Państwowe Elektrownia O. zostało przekształcone w spółkę akcyjną. W dniu 22 maja 1997 r. Skarb Państwa zlecił Elektrowni O. S.A. w B. wykonanie czynności technicznych związanych z nieodpłatnym udostępnieniem pracownikom akcji serii A należących do Skarbu Państwa, o wartości nominalnej 1 zł za jedną akcję, zgodnie z ustawą z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (Dz.U. Nr 118, poz. 561 ze zm.) i rozporządzeniem Ministra Skarbu Państwa z dnia 3 kwietnia 1997 r. w sprawie szczegółowych zasad podziału uprawnionych pracowników na grupy, ustalania liczby akcji przypadających na każdą z tych grup oraz trybu nabywania akcji przez uprawnionych pracowników (Dz. U. Nr 33, poz. 200), natomiast Elektrownia O. S.A. zobowiązała się do wezwania w imieniu Skarbu Państwa uprawnionych pracowników do składania oświadczeń o zamiarze nieodpłatnego nabycia akcji, poprzez ogłoszenie w dzienniku o zasięgu ogólnokrajowym i lokalnym oraz poprzez wywieszenie w siedzibie spółki i we wszystkich jej zakładach i oddziałach wezwania

o treści określonej w § 3 ust. 3 tego rozporządzenia oraz do przyjmowania oświadczeń pracowników o zamiarze nieodpłatnego nabycia akcji.

Powódka złożyła oświadczenie o zamiarze nieodpłatnego nabycia akcji w 1997 r. i została ujęta na pierwszej liście pracowników uprawnionych do nabycia akcji prywatyzacyjnych. W październiku 2004 r. Elektrownia O. S.A. sporządziła nową listę, na której powódki nie ujęto. Powódka złożyła reklamację, której nie uwzględniono. Jako przyczynę odmowy podano, że powódka nie powróciła do pracy w Elektrowni O. od 1 stycznia 1997 r., czyli po wykorzystaniu i zakończeniu urlopu bezpłatnego.

Sąd pierwszej instancji uznał, że powództwo zasługuje na uwzględnienie jedynie w części. Powódka była pracownikiem uprawnionym do nabycia akcji prywatyzacyjnych, ponieważ do czasu zakończenia urlopu bezpłatnego, tj. do dnia 31 grudnia 1996 r., była pracownicą strony pozwanej. Prywatyzacja rozpoczęła się w czasie, gdy powódka była pracownikiem strony pozwanej. Osoby zatrudnione w Elektrowni O. o stażu pracy od 18 do 21 lat zaliczono do ósmej grupy pracowników uprawnionych, którym przysługiwało 198 akcji. Na zasądzoną na rzecz powódki - tytułem odszkodowania za niewydanie akcji - kwotę 53.173 zł składała się wartość należnych powódce akcji (198) z uwzględnieniem ich średniej ceny transakcyjnej, tj. 331,54 zł, pomniejszona o 19% stanowiących podatek od dochodów z odpłatnego zbycia papierów wartościowych.

Powyższy wyrok Sądu Okręgowego zaskarżyła apelacją strona pozwana, w części uwzględniającej powództwo i zasądzającej na rzecz powódki odszkodowanie w kwocie 53.173 zł, zarzucając naruszenie prawa materialnego: 1) art. 2 pkt 5 i art. 36 ust. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 r. komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych oraz art. 174¹ k.p. poprzez przyjęcie, że powódka była osobą uprawnioną do nieodpłatnego nabycia akcji Elektrowni O. S.A., pomimo udzielonego jej na okres od 1 września 1989 r. do 31 grudnia 1996 r. urlopu bezpłatnego, po zakończeniu którego powódka nie powróciła do pracy w Elektrowni O. S.A., 2) § 11 ust. 1 i ust. 2 rozporządzenia Ministra Skarbu Państwa z dnia 29 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych zasad podziału uprawnionych pracowników na grupy, ustalania liczby akcji przypadających na każdą z tych grup oraz trybu nabywania akcji przez uprawnionych pracowników (Dz. U. Nr 35, poz.

303), poprzez przyjęcie, że powódka powinna zostać zaliczona do ósmej grupy uprawnionych pracowników.

Strona pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku w części zasądzającej od strony pozwanej B/Elektrowni O. S.A. na rzecz powódki kwotę 53.173 zł i oddalenie powództwa również w tym zakresie.

Sąd Apelacyjny, wyrokiem z 12 listopada 2007 r., oddalił apelację strony pozwanej.

Sąd Apelacyjny uznał za prawidłowe zarówno ustalenia Sądu pierwszej instancji, jak i zastosowanie przez ten Sąd przepisów prawa będących podstawą rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie. Sąd drugiej instancji stwierdził, że istota problemu sprowadzała się do ustalenia, czy powódka była osobą uprawnioną do nabycia akcji prywatyzacyjnych spółki akcyjnej Elektrownia O..

Sąd Apelacyjny podkreślił, że prawo pracowników do nabycia akcji przedsiębiorstwa państwowego przekształconego w spółkę akcyjną wprowadziła ustawa z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (Dz. U. Nr 51, poz. 298 ze zm.), stanowiąc w art. 24 ust. 1 zdanie pierwsze, że pracownikom przedsiębiorstwa państwowego przekształconego w spółkę przysługuje prawo zakupu na zasadach preferencyjnych do 20% ogólnej liczby akcji tej spółki należących do Skarbu Państwa. Następnie na mocy art. 36 ust. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (tekst jednolity: Dz. U. z 2002 r. Nr 171, poz. 1397 ze zm.) prawo to zostało zastąpione prawem do nieodpłatnego nabycia akcji spółki. Druga z przywołanych ustaw oraz wydane z jej upoważnienia rozporządzenie Ministra Skarbu Państwa z dnia 3 kwietnia 1997 r. w sprawie szczegółowych zasad podziału uprawnionych pracowników na grupy, ustalania liczby akcji przypadających na każdą z tych grup oraz trybu nabywania akcji przez uprawnionych pracowników (Dz. U. Nr 33, poz. 200), zastąpione następnie przez rozporządzenie Ministra Skarbu Państwa z dnia 29 stycznia 2003 r. (Dz. U. Nr 35, poz. 303), wprowadziły pojęcie uprawnionych pracowników oraz uregulowały ich prawo do nieodpłatnego nabycia akcji spółki, a także określiły zasady i tryb postępowania związany z nabywaniem akcji. W myśl art. 2 pkt 5 lit a ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji, pracownikami uprawnionymi do nabycia akcji są m.in.

osoby będące w dniu wykreślenia z rejestru komercjalizowanego przedsiębiorstwa państwowego pracownikami tego przedsiębiorstwa. Z art. 36 tej ustawy wynika, że uprawnionym pracownikom przysługuje prawo do nieodpłatnego nabycia do 15% akcji objętych przez Skarb Państwa w dniu wpisania spółki do rejestru (z zastrzeżeniem ust. 2 i 3). Warunkiem skorzystania z przysługującego uprawnienia jest złożenie pisemnego oświadczenia o zamiarze nabycia akcji w ciągu sześciu miesięcy od dnia wpisania spółki do rejestru. Prawo do nieodpłatnego nabycia akcji powstaje po upływie trzech miesięcy od dnia zbycia przez Skarb Państwa pierwszych akcji na zasadach ogólnych i wygasa z upływem dwunastu miesięcy od dnia powstania tego prawa (art. 38 ust. 2 ustawy). Akcje zbywa się nieodpłatnie w grupach wyodrębnionych ze względu na okresy zatrudnienia uprawnionych pracowników w komercjalizowanym przedsiębiorstwie państwowym i w spółce powstałej w wyniku komercjalizacji tego przedsiębiorstwa państwowego (art. 36 ust. 4 ustawy).

Sąd Apelacyjny uznał za bezzasadny zarzut, w którym podniesiono, że Sąd pierwszej instancji dokonał naruszenia prawa materialnego, a mianowicie art. 2 pkt 5 i art. 36 ust. 1 ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych, poprzez przyjęcie, że powódka była osobą uprawnioną do nieodpłatnego nabycia akcji Elektrowni O. S.A., pomimo udzielonego jej na okres od 1 września 1989 r. do 31 grudnia 1996 r. urlopu bezpłatnego, po zakończeniu którego nie powróciła do pracy w Elektrowni O.. Sąd drugiej instancji powołał się na ustalenia Sądu Okręgowego, że powódka w dniu przekształcenia Elektrowni O. z przedsiębiorstwa państwowego w spółkę akcyjną, czyli 15 stycznia 1991 r., była pracownikiem "P." Spółki z o.o. i jednocześnie przebywała na urlopie bezpłatnym udzielonym jej przez pierwotnego pracodawcę - Elektrownię O. - na podstawie art. 174¹ k.p. w celu wykonywania pracy w wymienionej wyżej spółce w okresie od 31 sierpnia 1989 r. do 31 grudnia 1996 r. Na czas urlopu bezpłatnego następuje zawieszenie obowiązków obu stron stosunku pracy: pracownika i dotychczasowego pracodawcy, mimo że sam stosunek pracy nadal istnieje. Pracodawca zwolniony jest od wypłacania wynagrodzenia pracownikowi, a pracownik zwolniony jest od świadczenia pracy na rzecz pracodawcy. Okres urlopu bezpłatnego wlicza się do okresu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze u dotychczasowego

pracodawcy. Powódka nie przestała być pracownikiem Elektrowni O. w momencie udzielenia jej urlopu bezpłatnego, a zgodnie z art. 1 ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (który stwierdza, że powstała w wyniku komercjalizacji spółka wstępuje we wszystkie stosunki prawne, których podmiotem było przedsiębiorstwo państwowe, bez względu na charakter prawny tych stosunków) stała się pracownikiem Elektrowni O. S.A.

Sąd Apelacyjny nie podzielił zarzutu apelacji, że powódka nie jest pracownikiem uprawnionym do nieodpłatnego nabycia akcji ze względu na to, że po upływie urlopu bezpłatnego nie stawiała się do pracy w Elektrowni O. S.A., co - zdaniem skarżącego - miało przesądzać o niezasadności skierowanego przez nią w stosunku do strony pozwanej roszczenia odszkodowawczego. Zgodnie z art. 174¹ § 2 k.p. okres urlopu bezpłatnego, o którym mowa w § 1, wlicza się do okresu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze u dotychczasowego pracodawcy, przy czym przepis ten nie wprowadza żadnych dodatkowych warunków, od których spełnienia zależałoby zaliczenie okresu urlopu bezpłatnego do stażu pracy. W ocenie Sądu Apelacyjnego, wliczenie do okresu, od którego zależą uprawnienia pracownicze, pracy u dotychczasowego pracodawcy następuje z mocy samego prawa, bez konieczności spełniania przez pracownika dodatkowych warunków, co ma miejsce również wtedy, gdy pracownik nie podejmie pracy u dotychczasowego pracodawcy po zakończeniu zatrudnienia. Sąd drugiej instancji uznał za trafny pogląd Sądu Okręgowego, który stwierdził, że skoro art. 174¹ § 2 k.p. nie nakłada obowiązku powrotu pracownika do pracy u macierzystego pracodawcy, to nie można go interpretować wbrew dosłownemu brzmieniu i uznawać za pracowników jedynie te osoby, które po zakończeniu urlopu bezpłatnego stawiały się do pracy u pierwotnego pracodawcy.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że powódka była pracownicą strony pozwanej do czasu zakończenia urlopu bezpłatnego, czyli do 31 grudnia 1996 r., a tym samym spełniła wymagania stawiane w art. 2 pkt 5 lit a ustawy z 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji do uznania jej za pracownika uprawnionego do nabycia akcji prywatyzacyjnych, ponieważ w dniu wykreślenia z rejestru komercjalizowanego przedsiębiorstwa państwowego była pracownikiem tego przedsiębiorstwa. Zdaniem Sądu drugiej instancji, powódka spełniła również

warunek z art. 38 ust. 1 ustawy z 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji, a mianowicie, w ciągu sześciu miesięcy od dnia wpisania spółki Elektrownia O. S.A. do rejestru złożyła pisemne oświadczenie o zamiarze nabycia akcji spółki.

Sąd Apelacyjny uznał za nietrafny zarzut apelacji, w którym skarżący podniósł, że Sąd pierwszej instancji naruszył § 11 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Skarbu Państwa z dnia 29 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych zasad podziału uprawnionych pracowników na grupy, ustalania liczby akcji przypadających na każdą z tych grup oraz trybu nabywania akcji przez uprawnionych pracowników, poprzez przyjęcie, że powódka powinna zostać zaliczona do ósmej grupy uprawnionych pracowników. Zaliczenie uprawnionych pracowników do konkretnej grupy następowało na podstawie łącznego okresu zatrudnienia w przedsiębiorstwie państwowym i w spółce. Powódka rozpoczęła pracę w Elektrowni O. w dniu 2 stycznia 1976 r., a następnie w okresie od 1 września 1989 r. do 31 grudnia 1996 r. przebywała na urlopie bezpłatnym, zatem łączny okres jej zatrudnienia u strony pozwanej wynosił 19 lat, 11 miesięcy i 30 dni. Nie ulega więc wątpliwości, że powódkę należało zakwalifikować do grupy ósmej (§ 11 ust. 1 pkt 8 i § 2 rozporządzenia Ministra Skarbu Państwa z dnia 29 stycznia 2003 r.) i na tej podstawie ustalić liczbę przypadających jej akcji. Błędne jest założenie strony pozwanej, że § 11 rozporządzenia Ministra Skarbu Państwa z dnia 29 stycznia 2003 r. stanowi o okresie "zatrudnienia" rozumianego jako świadczenie pracy, stąd do okresu tego nie można wliczyć okresów, w czasie których prawa i obowiązki stron wynikające ze stosunku pracy były zawieszane z uwagi na udzielenie pracownikowi urlopu bezpłatnego. W ocenie Sądu Apelacyjnego, okres urlopu bezpłatnego, udzielonego pracownikowi na podstawie art. 174¹ § 1 k.p., wlicza się do okresu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze u dotychczasowego pracodawcy, a zatem powódce należało zaliczyć do okresu pracy w Elektrowni O. okres urlopu bezpłatnego. Sąd Apelacyjny zaakceptował sposób dokonanego przez Sąd pierwszej instancji wyliczenia należnego powódce od strony pozwanej odszkodowania.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł pełnomocnik strony pozwanej, zaskarżając wyrok ten w całości. Skarga kasacyjna została oparta na

podstawie naruszenia prawa materialnego, a mianowicie: 1) art. 174¹ k.p. oraz art. 2 pkt 5 i art. 36 ust. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji przez przyjęcie, że powódka była osobą uprawnioną do nieodpłatnego nabycia akcji Elektrowni O. S.A., pomimo udzielonego jej na okres od 1 września 1989 r. do 31 grudnia 1996 r. urlopu bezpłatnego, po zakończeniu którego nie powróciła do pracy w Elektrowni O.; 2) § 11 ust. 1 i ust. 2 rozporządzenia Ministra Skarbu Państwa z dnia 29 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych zasad podziału uprawnionych pracowników na grupy, ustalania liczby akcji przypadających na każdą z tych grup oraz trybu nabywania akcji przez uprawnionych pracowników (zwanego dalej rozporządzeniem), przez błędną wykładnię i przyjęcie, że powódka powinna była zostać zaliczona do ósmej grupy uprawnionych pracowników.

Pełnomocnik strony skarżącej wniósł o uchylenie w całości wyroku Sądu Apelacyjnego i zmianę tego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości.

Skarżąca uzasadniła konieczność przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania tym, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne związane z wykładnią art. 174¹ k.p., odnoszące się do oceny skutków braku powrotu pracownika do macierzystego pracodawcy po zakończeniu udzielonego temu pracownikowi urlopu bezpłatnego. Zdaniem pełnomocnika strony skarżącej, istota występującego w sprawie zagadnienia prawnego sprowadza się do udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy w świetle art. 2 pkt 5 i art. 36 ust. 1 ustawy z 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji oraz § 11 ust. 1 i 2 rozporządzenia, w przypadku pracownika przebywającego na urlopie bezpłatnym, który po upływie okresu udzielonego mu urlopu nie podejmuje zatrudnienia u macierzystego pracodawcy, okres udzielonego mu urlopu bezpłatnego należy traktować w oparciu o art. 174¹ k.p. tak jak okres zatrudnienia u tego pracodawcy. Rozstrzygnięcie przedstawionego zagadnienia prawnego ma znaczenie ogólne, ponieważ dotyczy ustalenia treści i zakresu uprawnień pracowniczych osób, które po upływie okresu udzielonego im na podstawie art. 174¹ k.p. urlopu bezpłatnego nie podejmują zatrudnienia u macierzystego pracodawcy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ma usprawiedliwione podstawy.

Istotny i wymagający rozstrzygnięcia problem dotyczy wykładni art. 174¹ k.p.

Zgodnie z tym przepisem, za zgodą pracownika, wyrażoną na piśmie, pracodawca może udzielić pracownikowi urlopu bezpłatnego w celu wykonywania pracy u innego pracodawcy przez okres ustalony w zawartym w tej sprawie porozumieniu między pracodawcami (§ 1), okres urlopu bezpłatnego, o którym mowa w § 1, wlicza się do okresu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze u dotychczasowego pracodawcy (§ 2).

Spór w niniejszej sprawie dotyczył dwóch kwestii. Po pierwsze, strona pozwana podważała w toku procesu (i podważa w skardze kasacyjnej) co do zasady prawo powódki do nabycia akcji spółki na preferencyjnych zasadach, po drugie, skarżąca kwestionowała zaliczenie okresu urlopu bezpłatnego udzielonego powódce na podstawie art. 174¹ k.p. do okresu zatrudnienia, od którego zależeć miała ilość przyznanych jej akcji pracowniczych, a ostatecznie w skardze kasacyjnej nie zgadza się z ustaloną przez Sąd Apelacyjny ilością należnych jej akcji. Kwestie te zostały już rozstrzygnięte w orzecznictwie Sądu Najwyższego, a mianowicie w wyroku z 9 maja 2008 r., II PK 318/07. Poniższe rozważania uwzględniają wyrok wydany w sprawie II PK 318/07, którego stanowisko i podstawowe argumenty Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę w pełni podziela.

1. Stanowisko strony pozwanej o braku uprawnień powódki do nabycia akcji na zasadach preferencyjnych nie jest trafne z następujących względów.

Wobec niekwestionowanych okoliczności faktycznych dotyczących terminu rozpoczęcia udostępniania przez Skarb Państwa akcji na zasadach preferencyjnych, zastosowanie w niniejszej sprawie ma ustawa z 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji (poprzednia nazwa – o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych), zgodnie z regułą intertemporalną wyrażoną w art. 63 ust. 2 tego aktu prawnego. W myśl art. 36 ust. 1 ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji, uprawnionym pracownikom przysługuje prawo do nieodpłatnego nabycia, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3, do 15% akcji objętych przez Skarb Państwa w dniu wpisania spółki do rejestru. Definicję pojęcia „uprawniony

pracownik” formułuje art. 2 pkt 5a ustawy. Wynika z niego, że ilekroć w ustawie jest mowa o uprawnionych pracownikach - rozumie się przez to osoby będące w dniu wykreślenia z rejestru komercjalizowanego przedsiębiorstwa państwowego pracownikami tego przedsiębiorstwa lub osoby będące pracownikami przedsiębiorstwa państwowego w dniu zawarcia umowy rozporządzającej przedsiębiorstwem poprzez jego wniesienie do spółki. Wedle art. 2 k.p., pracownikiem jest osoba zatrudniona na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru, mianowania lub spółdzielczej umowy o pracę. Z przepisu tego nie wynika, aby warunkiem koniecznym zachowania statusu pracownika było faktyczne wykonywanie pracy (ze strony pracownika) i wypłacanie wynagrodzenia (ze strony pracodawcy), a więc faktyczne wykonywanie obowiązków wynikających z łączącego strony stosunku pracy, wystarczy jedynie, aby stosunek ten trwał. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem sądowym oraz jednolitymi poglądami doktryny urlop bezpłatny (art. 174 k.p.) jest okresem, w którym, mimo trwania stosunku pracy, ulegają zawieszeniu wzajemne obowiązki i uprawnienia stron tego stosunku (świadczenie pracy oraz wypłata wynagrodzenia). Zatem osoba pozostająca w dniu wykreślenia z rejestru komercjalizowanego przedsiębiorstwa państwowego na urlopie bezpłatnym, udzielonym czy to na podstawie art. 174 k.p., czy też art. 174¹ k.p., pozostaje nadal pracownikiem zatrudnionym u pracodawcy podlegającego komercjalizacji i prywatyzacji, który urlopu tego jej udzielił, a więc ma prawo do nieodpłatnego nabycia akcji na podstawie art. 36 ust. 1 ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji.

2. Fakt przebywania na urlopie bezpłatnym ma natomiast istotne znaczenie przy ustalaniu okresów zatrudnienia, od których uzależniona jest ilość akcji przysługujących pracownikowi. Wydane na podstawie art. 36 ust. 5 ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 29 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych zasad podziału uprawnionych pracowników na grupy, ustalania liczby akcji przypadających na każdą z tych grup oraz trybu nabywania akcji przez uprawnionych pracowników w § 11 wprowadza zasadę, że ilość akcji, do zakupu których uprawniony jest pracownik na zasadach preferencyjnych, uzależniona jest od okresu zatrudnienia. Pojęcie „okres zatrudnienia”, użyte w tym przepisie, należy rozumieć z uwzględnieniem generalnej

zasady wynikającej z art. 174 § 2 k.p., zgodnie z którą okresu urlopu bezpłatnego nie wlicza się do okresu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze, z zastrzeżeniem wyjątku przewidzianego w art. 174¹ § 2 k.p. Uprawnienia do nabycia akcji wywodzą się wprost z pracowniczego statusu osób do nich uprawnionych, a więc dają się zakwalifikować jako „uprawnienia pracownicze” w rozumieniu tego przepisu. Jeżeli zatem z okresu zatrudnienia wywodzi się określone uprawnienia pracownicze, to musi być to okres, w którym nie są one zawieszane, a tak jest w przypadku urlopu bezpłatnego. Za takim stanowiskiem przemawia także cel przepisu art. 36 ust. 1 ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji, przyznający, na preferencyjnych zasadach, prawo do akcji tym pracownikom, którzy poprzez swoją pracę, najpierw na rzecz przedsiębiorstwa państwowego a następnie na rzecz spółki, mieli swój udział (stosownie do przepracowanego okresu zatrudnienia) w - ogólnie rzecz ujmując - uzyskaniu określonej pozycji na rynku podmiotu podlegającego komercjalizacji, a następnie prywatyzacji. Sprzeciwiałby się temu celowi pogląd, że okres zatrudnienia (w rozumieniu § 11 rozporządzenie Ministra Skarbu Państwa z dnia 29 stycznia 2003 r.) to okres pozostawania wyłącznie formalnie w stosunku pracy, niezależny od faktycznego świadczenia pracy – a więc faktycznego wkładu pracy pracownika w budowanie rynkowej pozycji przedsiębiorstwa państwowego a następnie spółki powstałej w wyniku jego prywatyzacji. Jedynie przepis szczególny, jakim jest art. 174¹ § 2 k.p., zrównujący okres świadczenia pracy u innego pracodawcy z okresem pracy u macierzystego pracodawcy, pozwala na uznanie, że okres takiego urlopu podlegałby zaliczeniu do okresu zatrudnienia w rozumieniu § 11 rozporządzenia.

Generalną zasadą jest, że okresu urlopu bezpłatnego nie wlicza się do okresu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze (art. 174 § 2 k.p.), co stanowi naturalną konsekwencję tego, że w tym okresie ulegają zawieszeniu wzajemne obowiązki i uprawnienia stron tego stosunku. Wyjątkiem od tej zasady jest urlop bezpłatny udzielany przez pracodawcę pracownikowi na podstawie art. 174¹ § 1 k.p., za zgodą pracownika, wyrażoną na piśmie, w celu wykonywania pracy u innego pracodawcy przez okres ustalony w zawartym w tej sprawie porozumieniu między pracodawcami. W doktrynie przyjmuje się, że urlop ten jest szczególnym rodzajem urlopu bezpłatnego, udzielany jest bowiem w celu

wykonywania pracy u innego pracodawcy. Przekazywanie między pracodawcami pracowników w tym trybie daje możliwość uregulowania stanu zatrudnienia – bez konieczności dokonywania zwolnień, a zwłaszcza zwolnień grupowych. Uprawniony jest pogląd, że urlop ten udzielany jest przede wszystkim w interesie pracodawcy, który unika w ten sposób obowiązku wypłaty odpraw z tytułu zwolnienia pracowników, jednakże uznać go można także za korzystny dla pracownika, bowiem chroni go przed utratą pracy. Nie budzi wątpliwości fakt, że w czasie obu tych urlopów bezpłatnych obowiązki stron stosunku pracy trwają w zawieszeniu. Z uwagi na szczególny cel urlopu udzielonego na podstawie art. 174¹ k.p. ustawodawca przyznał pracownikowi szczególne uprawnienie wynikające z § 2 tego przepisu, mianowicie okres tego urlopu bezpłatnego wlicza się do okresu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze u dotychczasowego pracodawcy. Uprawnienie to jednak, co oczywiste, nie może być realizowane wtedy, kiedy wzajemne obowiązki stron stosunku pracy pozostają w zawieszeniu. Stosownie do zasady wnioskowania z mniejszego na większe (*argumentum a minori ad maius*) - skoro uprawnienie to nie może być realizowane w stanie zawieszenia obowiązków stron stosunku pracy, to tym bardziej nie jest to możliwe, kiedy stosunek pracy ustaje, co pociąga za sobą ustanie wzajemnych obowiązków stron. Jedynie zatem reaktywacja zawieszonych obowiązków stron stosunku pracy umożliwia pracownikowi skorzystanie z uprawnienia wynikającego z art. 174¹ § 2 k.p., a następuje ona z chwilą powrotu pracownika do pracy u dotychczasowego pracodawcy. Z samej zatem istoty omawianego przepisu wynika, że dopiero podjęcie pracy u dotychczasowego pracodawcy, po zakończeniu urlopu bezpłatnego, umożliwia zaliczenie okresu tego urlopu do okresu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze. Błędnie zatem przyjął Sąd Okręgowy, że art. 174¹ § 2 k.p. przewiduje wliczenie okresu urlopu bezpłatnego do uprawnień pracowniczych bez żadnego dodatkowego warunku.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy na mocy art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku. O kosztach rozstrzygnięto w oparciu o przepis art. 398²¹ w związku z art. 108 § 2 k.p.c.

/tp/